

Oorkonden en Mededelingen

EEN „OPSTAND” TE BRUGGE EN DE VLUCHT VAN LELIAARTS NAAR SINT-OMAARS TUSSEN

17 AUGUSTUS EN 18 SEPTEMBER 1297

Onder de titel *Brugse Leliaards gevlucht te Sint-Omaars van 1302 tot 1305* publiceerde Dr. Jos. De Smet in de laatste aflevering van dit Tijdschrift (blz. 146-152) een bijdrage waarin hij, vooral in verband met het aantal Leliaarts en Liebaarts te Brugge in 1302, enkele conclusies vastknoopt aan een niet gedagtekende lijst van 317 voor een oproer naar Sint-Omaars gevluchte Bruggelingen, eertijds uitgegeven in *La Flandre* (dl. VIII). Het artikel was reeds ter perse toen we kennis kregen van zijn inhoud. Voor enkele jaren hadden we zelf reeds die lijst bestudeerd en bevonden dat de uitgave in *La Flandre* zeer gebrekkig en onvolledig is (slechts 298 personen vermeldend), en vervolgens dat de lijst opgesteld werd tussen 17 Augustus en 18 September 1297. Wat natuurlijk aan de gevolgtrekkingen van Dr. De Smet grotelijks afbreuk doet.

Een overzicht van de lijst zet dadelijk aan om de opstand te Brugge en de vlucht naar Sint-Omaars in verband te brengen met de gebeurtenissen rond 1302. In de mening verkerend dat *alle* gevluchten, in 1302 tot de Leliaartse partij behoorden, heeft Dr. De Smet gemeend de bewuste opstand te mogen vereenzelvigen met de *Brugse Metten*. De Bruggelingen zouden dan van 1302 tot 1305 te Sint-Omaars geleefd hebben. In feite telt de lijst personen die in 1302 zonder twijfel Liebaarts waren. Zo de vleeshouwer Arnaus de Zomerghem, leverancier van vlees aan het Vlaamse leger¹; Katheline, feme Wautier Hovet, Lambers Maral, Jaquemes li Garencopere, Clai

---

¹ Op 27 Augustus 1302 levert hij voor 15 s. vlees aan de keuken van Willem van Gullik. Zie L. A. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Inventaire des archives de Bruges*, I, blz. 150.

Berthelot, Thierry du Bruec, Bernars Priem en Katheline Dekens ².

De opstand omstreeks midden Juli 1301 van de volksklasse tegen de poortery komt evenmin in aanmerking, aangezien meerdere burgers uit onze lijst na de opstand als gijzelaars naar Doornik gevoerd werden ³.

Van 18 September 1297, datum van de overgave van Brugge aan Filips de Schone, tot het midden van 1301 was de stad bezet door de Fransen. Van enig oproer in die periode is er geen sprake. De datum van onze lijst valt er dus ook buiten. Intussen noteren we nog dat de rijke poorter Jan Bachterhalle, die ook te Sint-Omaars was, vóór 13 September 1298 stierf ⁴.

Blijft dus slechts het jaar 1297, vóór 18 September. Wanneer de graaf op 7 Januari afbrak met de koning van Frankrijk kon hij niet rekenen op de Leliaartse magistraten der Vlaamse steden. Te Gent en Dowaii stelde hij de schepenen af en verving ze door eigen partijgangers. Hij trachtte anderzijds de sympathie van de volksklasse met privileges terug te winnen ⁵. Te Brugge was de toestand moeilijker te keren: daar was de Leliaartse magistraat hem zeer vijandig en bleef de volksklasse uiterst passief ⁶.

De magistraat werd te Brugge vernieuwd met Lichtmis (2 Februari). Die datum was dus zeer gunstig voor de graaf om in te grijpen bij de samenstelling van de nieuwe schepenbank. De oude schepenen zijn echter nog in functie in Maart ⁷,

² Zie bij J. COLENS, 1302. *Le compte communal de la ville de Bruges* (Brugge 1886), achtereenvolgens blz. 97, 104; 4; 135, 187, 215; 123; 101; 100. Voor Clai Berthelot, zie ook L. A. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *op. cit.*, I, blz. 96, en voor Katheline Dekens, *ibid.*, blz. 98.

³ L. VERRIEST, *Le registre de la „Loi” de Tournai de 1302 et Listes des Otages de Bruges (1302) et de Courtrai* (Bull. Comm. Roy. Hist., 1911, blz. 485-499).

⁴ *Stadsarchief Brugge, stadsrekening 1297-98*, rubriek: *Receptum ab orphanis*, f° 2 r°: *Item, tunc [feria 4^a post Trinitatem] (4 Juni 1298) a relicta Johannis de Post Hallam tanquam orphana: 1076 lb.* — Lang was hij nog niet gestorven: zie stadsrekening 1298, f° 25 r°.

⁵ J. F. VERBRUGGEN, *De Slag der Gulden Sporen* (Antwerpen-Amsterdam, 1952), blz. 25-26.

⁶ F. FUNCK-BRENTANO, *Philippe le Bel en Flandre* (Parijs 1897), blz. 228-229.

⁷ *Stadsarchief Brugge*, Memoriaal der Stadsschulden, f° 13. Bij de

hetgeen er schijnt op te wijzen dat er moeilijkheden geweest zijn bij de vernieuwing. In alle geval heeft de graaf de Leliaarts niet kunnen weren. Onder de 11 ons bekende schepenen zijn er 6 wier goederen in 1302 verbeurd werden : Jan Scinkel, Lamsin de Tolnere, Colard Cortscoof, Pieter Heldebolle, Jan Hubrecht en Gillis Clauwaert⁸. Wouter Bonin vluchtte naar Sint-Omaars en was dus ook een Leliaart. Joris vander Matte was eveneens Leliaart, aangezien hij in 1297 door de graaf werd gevangen gezet⁹, terwijl hij in 1302 te Brugge bleef¹⁰. Nopens Hertoge en Jan Alverdoen zijn we niet ingelicht. Jan Uttensacke tenslotte was wellicht de enige aanhanger van de graaf¹¹. Van de genoemde schepenen vluchtten nog naar Sint-Omaars, Colard Cortscoof en Gillis Clauwaert.

bezegeling van een schuldbrief in de maand Maart waren er immers nog oude schepenen aanwezig. — Zie ook n. 12 hieronder.

⁸ J. COLENS, *op. cit.*, zie achtereenvolgens o.a. blz. 25, 32, 34; 21, 22, 26; 2, 13; 2, 77, 21, 23, 26; 13, 42, 48.

⁹ Zie L. A. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *op. cit.*, I, blz. 56 : kwijtschrift van 1000 pond die Gwijde erkent ontvangen te hebben voor de losprijs van Jore de le Mathe, burger van Brugge, die hij gevangen hield.

¹⁰ J. COLENS, *op. cit.*, blz. 9, 90, 103, enz.

¹¹ Te Brugge leefden op het einde der 13e eeuw twee patriciërs met name Jan Uttensacke. De ene was wijnhandelaar en zoon van Jacob, de andere *stallichtmakere* en zoon van Niklaas. In 1292 behoorden ze respectievelijk tot de eerste (meer dan 3000 lb.) en de tweede categorie (meer dan 2000 lb.) van poorters (zie J. DE SMET, *De inrichting van de Poortelijke Ruitery te Brugge in 1292 en haar indeling in gezindheden in 1302* (Versl. en Med. Kon. VI. Akad. Taal en Lett., 1930, blz. 487-505, blz. 500 en 504).

Een Jan Uttensacke was reeds schepene geweest, minstens in 1276 (A. WAUTERS, *Table chronologique des chartes et diplômes imprimés concernant l'histoire de la Belgique*, t. V, Brussel, 1877, blz. 589) en 1288 (Stadsrekening van 1288, f° 1). We hebben reden om aan te nemen dat het hier gaat om Jan, zoon van Jacob. Zijn naamgenoot immers wordt ter onderscheiding doorlopend aangeduid met zijn vadersnaam. Nu is het zeer wel mogelijk dat dezelfde Uttensacke ook schepene was in 1297. Sedert 1288 was hij uit de „Wet” verdwenen omwille van een langdurig proces dat hij voerde o.a. tegen de stad Brugge. In 1296 werden de schepenen bij scheidsrechterlijk vonnis door de graaf veroordeeld tot het betalen aan Uttensacke van een som geld als schadevergoeding. (We hopen een studie van dit proces, met sterke politieke inslag, binnen afzienbare tijd te publi-

Die schepenbank fungeerde normaal tot de 17e Augustus¹². De „opstand” en de vlucht der Leliaarts, alsmede de gevangenneming van Joris vander Matte — en wellicht nog anderen — door de graaf¹³, moet gesitueerd worden na die datum. Het kan niet anders of de Leliaarts zijn aangevallen geworden door partijgangers van de graaf. Hoe is zo een laattijdige als nutteloze — de Franse legers zegevierden overal — heropflakking van de gevoelens ten opzichte van de graaf te verklaren? Door de uitdagende houding van de Leliaarts die aanstalten maakten om het succes van de koning grondig uit

ceren.) Tengevolge van die uitspraak werd Uttensacke zeer waarschijnlijk partijganger van de graaf, die hem het volgend jaar zijn plaats in de schepenbank terugbezorgde. Na 1297 ontmoet men hem niet meer in de stadsrekeningen en in 1302 is er geen spoor van aanslaan van zijn goederen. Misschien heeft hij na de inval van de Fransen de stad verlaten?

Het is echter niet uitgesloten dat de schepene van 1297 Jan Uttensacke de *stallichtmakere* was. Welke zijn gezindheid toen was weten we niet. Alleen staat vast dat hij in 1302 tot de partij van de Liebaarts behoorde (J. COLENS, *op. cit.*, blz. 7, 106, 115, enz.).

¹² In het *Memoriaal der Stadsschulden* staan de rentebrieven en schuldbrieven genoteerd die door de stad afgeleverd werden tijdens de periode 1293-1301. De datum van de bezegeling wordt vermeld en in de rand staan de namen van de schepenen die er bij aanwezig waren. De datum van de bezegeling komt slechts zelden overeen met die van de brief zelf. De bezegeling geschiedde soms ettelijke maanden na het opstellen van de brief (zie f° 9 v° een verschil van zes maanden). Dat de in de rand vermelde schepenen wel degelijk bij de bezegeling en de aflevering van de brieven aanwezig waren en niet diegenen zijn die in de brieven vermeld staan, bewijzen de nota's : *Eskievin sont escrit en lautre leis, ki furent a ce saelage* (f° 9) en *Eskievin ki furent a ces cartres delivrer...* (f° 9 v°). Welnu de laatste bezegeling greep in 1297 plaats op 17 Augustus (f° 14 v°-15 r°). Die dag werden 24 schuldbrieven bezegeld die dateerden van Juli. De aanwezige schepenen waren Watiers Bonin, Colard Cortscof, Lamsin Tolnare, Gilles Claward, Jehan Alverdoe fil Jaekemon et Pieres Heldebolle. De eerste twee en de vierde vluchtten naar Sint-Omaars.

Dat de andere personen uit onze lijst een paar maanden voordien nog te Brugge waren blijkt uit het feit dat zij op 24 Juni hun bijdrage betaalden in een gedwongen lening door de stad bij de goeude burgers aangegaan en die bestemd was voor de versterking der stadsmuren. Zie stadsrekening a^o 1298, f° 23 v°-29 r°.

¹³ Op 17 Augustus wordt hem immers nog een schuldbrief overhandigd : *Memoriaal*, f° 14 v°.

te baten?; of als een gevolg van de ter elfder ure door de graaf verleende privileges? ¹⁴ Of was het tenslotte eenvoudig een vluchten uit schrik voor gevangenneming door de agenten van de graaf? Deze laatste mogelijkheid schijnt ons de meest waarschijnlijke ¹⁵. Wat er van zij, een eigenlijke opstand van de volksklasse tegen de Leliaarts zal het niet geweest zijn. Daarvoor was de bevolking te vlug akkoord om de stad aan de koning over te leveren.

De Bruggelingen begaven zich naar Sint-Omaars, Franse garnizoenstad, juist buiten de grenzen van het graafschap, en tevens de minst ver verwijderde van Brugge. Robert d'Artois kwam er met zijn leger aan op de avond van de 4e Augustus ¹⁶. Daar bereidde hij zijn inval in Vlaanderen voor. Vóór zijn opmars in de richting van Veurne liet hij er zeker een belangrijke bezetting achter. De Brugse Leliaarts kwamen er in groepen aan, zoals de indeling van de lijst in paragrafen getuigt. Men stelt zich gemakkelijk voor dat ze zich na hun aankomst bij het militair gezeg van de stad moesten aanmelden, opdat er voorzorgen zouden genomen worden met het oog op hun huisvesting, ravitaillering, enz. De lijst werd dus blijkbaar opgemaakt om redenen van praktische aard. Dit alles verklaart meteen de aanwezigheid van het document in de oorkondenschat van de graven van Artois, waar het aldus wel degelijk thuishoort.

Kort na de overgave van Brugge in de handen van de koning zijn de vluchtelingen in hun stad teruggekeerd. In de eerste dagen van de Franse bezetting spelen de meesten reeds opnieuw een rol in de stad ¹⁷.

Een laatste opmerking. Voor zover we de politieke gezindheid van de in 1297 gevluchte poorterlijke Leliaarts in het

¹⁴ Privileges van 15 Mei en 4 Augustus. Zie L. A. WARNKOENIG-A. E. GHELDOLF, *Histoire de la Flandre* (5 vol., Brussel 1835-1864), t. IV, blz. 296-299.

¹⁵ Mogelijk heeft de graaf te Brugge een zuivering willen doorvoeren in afwachting van de komst van het leger van zijn bondgenoot de koning van Engeland, die te Brugge met zijn legermacht verbleef van 1 tot 4 September, alvorens naar Gent af te trekken. Zie F. FUNCK-BRENTANO, *op. cit.*, blz. 260.

¹⁶ F. FUNCK-BRENTANO, *op. cit.*, blz. 250, n. 4.

¹⁷ Zie de stadsrekening van 1297-98 : f° 9 r°-v^o.

jaar 1302 kunnen nagaan, stellen we vast dat er slechts een achtstal — Joris vander Matte medegerekend — in die tijds-
spanne van kamp veranderden. Hierboven werden die per-
sonen reeds genoemd. Dit schijnt er op te wijzen dat onder de
poorterij de partijen van Leliaarts en Liebaarts in 1297 te
Brugge reeds betrekkelijk vaste vorm aangenomen hadden, in
die zin dat de vlottende elementen eerder zeldzaam waren.

Hieronder volgt een nieuwe uitgave van de lijst. We hebben
door streepjes de enkelingen en de groepen van personen die
bij elkaar horen, gescheiden; hetgeen zal toelaten de lijst
gemakkelijk te gebruiken, vooral de poorterlijke Leliaarts
onmiddellijk er uit te lichten ¹⁸.

Dr. C. WYFFELS.

LIJST VAN BRUGGELINGEN
GEVLUCHT NAAR SINT-OMAARS
z. d. [17 Augustus-18 September 1297]

Origineel, perkamenten rol. Arras, Arch. dép. Pas-de-Calais,
Trésor des Chartes de l'Artois, A 121.

Che sunt les nons de chaus de Bruges qui sunt et ont
este a Saint Omer pour escuer le muete de Bruges.

Mathieu Hovet; Wautier, Mathieus et Raven, si enfant, et

¹⁸ De lijst van de gezinshoofden en alleenstaande personen die
Dr De Smet opgemaakt heeft, is, hoofdzakelijk wegens de slechte
uitgave in *La Flandre*, voor aanzienlijke verbeteringen vatbaar.

Volgende namen verdwijnen uit zijn lijst: Thierri Deus (knecht),
Jehans de le Grise (= de le Quoe), Claiekin li Lantzwert (= li
Lantzhere). Te noteren dat le Smoutere geen bijnaam is van Gosewin
de Bailleul, doch een familienaam.

Volgende personen dienen er aan toegevoegd: Pierin Banst, Cecile
Bes, Jehan Blankars, Robers li Calkeres, Jehan de Courtray, Gilles
Dartrike, Katheline Dekens, Willaumes li Forbisseurs, Lambsin li
Garencopere, Marie Garencopers, Clai Halout, Mathieu Hovet f.
Mathieu, Wautier Hovet f. Mathieu, Simons de le Laie, Claiekin li
Lantzhere, Weutins de le Loe, Mestre Jehans Louvin, Zoetin Mau-
wers, Jaquemes Paternostre, Pikavet, Bernars Priem, Jehans de le
Quoe, Liegard Rinvisgh, le Smoutere, Wiltsin Snagarth, Leurens
Toubin, Pierron Wureghare fiens Pierron, Jaquemes Zuinkin.

Katheline, feme Wautier dessus dit; Beatris, sa meschine ^a; Clai Colve, Clai de Zevenwale, Clai Alard, si valet; — Robert de le Bourse, — Pikavet, li brasseres, — et Robekin de le Bourse, fieus Robert de le Bourse dessus dit; — Jaquemes Zoppere, Agnes, se feme; Bazile fieus Baziles et Gilles de Denremonde, si vallet; — Wautier le Crukebrekere; — Clai Halout; Willaumes Halout, ses valles; — Pierron Wareghare fieus Willaume; Jehans Doem, ses valles.

[Item] ^b, Gilles, fieus Berthelmieu de le Mote; Jehan fieus Willard, Wautiers li Fauconniers, si vallet; — Oston du Sac [et Ph] ^belippes, ses fieus, et Willekin li Blans de Bevert, ses valles; — Lambers Louvin; Jaquemes, ses freres; Lambert ..^cnin, ses nies; Willaume Varkin, Jehan de Lapesecure, Jehans Lobe(k) ^din, Perrot li Verrieres, garchon au dit Lambert Louvin; — Pierres Plume; — Pierres Karidon; — Arnaus de Zomeringhem, li machecliers.

Item, Jehan Pieters sone, Katheline, sa feme; Griele, Marie, Clare, leur enfant; — Jehan Blankars; Monekin Blankars, ses nies; — Jehan Warre, Jehan de Gand, Morkerke, Biscoup, Morel, vallet Jehan Pieters zone; — Claiekin, vallet Jehan Blankart; — Havezoete de Dongele, Bloeme, meschines au dit Jehan Pieters zoene; — Clai le Calkere, Clemence, sa feme; Henri de Gand, Hannekin de Broubbourgh et Jehane, leur maisnie.

Item, Lambert Bonin fil Guerewin, Griele, se feme; Lizabethe, Guerewin, Aelis, si enfant; Cecile, Katheline, seurs a le feme du dit Lambert; Pol li Noirs, Relin de Markhem, Henri de Bassevelde, Raskin de Bassevelde, Clai li Keus, vallet au dit Lambert Bonin; Margrite, sa meschine; — Beatris, feme Jeorge de le Mate; Lois de Cassel, ses filz ¹; Mikiellet de Cassel, ses nies; Katheline Sammels, sa meschine; Ronchard, vallet Loy; — Jehans Ruweloke, Lizebethe, se feme; Hannekin, Clarekin, Pieterkin, leur enfant; — Zoetin Mauwers; Agnes, sa meschine; — Pierin Banst; Lambsin de Outaiwe, ses valles.

^a De woorden *et Katheline* --- *sa meschine*, interlineair.

^b Scheur in het perkament.

^c Zelfde opmerking. Wellicht te lezen : *Bonin*. In de vroegere uitgave staat *Louvin*, hetgeen o.i. onmogelijk op het document kan bestaan hebben.

^d Vochtigheidsvlek.

¹ Beatrijs, de vrouw van Joris vander Matte, was eerst gehuwd geweest met een burger uit Ieper, Michiel van Cassel. *Rijsel, Arch. dép. Nord, B 1561, n° 448*. — We danken die inlichting aan onze vriend Dr J. F. Verbruggen.

Item, Wautier Garencopere; Lizabethe et Clai, si enfant; Lippin Herenbaut, ses valles; — Pieron Groete Boye; Katheline, se meschine. Item, Gilles Alverdoe; — Leurens Toubin; Vezekin, ses valles; — Jehans deriere le Mostier; — Berthelmieus li Noirs Chevaliers; — Jehans de le Quoe; — Lambers Maral; — Pol Bernard, Marie, sa feme; Rauwelet et Jaquet li Bourgois, si vallet, et Hannin du Pouke, ses garchons; — Katheline, feme Colard Alverdoe²; Clare et Willaume, si enfant, et Marekin Lienards, se nieche, et Henris, valles a le dite dame Katheline; — et Simon Lescot.

Item, Pierron Provinizien et Trude, se feme^o; Pierron et Marie, si enfant; Galiot, Clai et Bele, se mesnie; Claekin et Campion^f, ses garchons^g; — Riquard Standard, Trude, se feme; Riksin, Hennekin, Boidekin, si enfant; Willekin Provinizien et Gilles de Cleve, si valet; Riksin et Mikielet, si garchon.

Item, Wautier li Calkere, Havezoete, se feme; Marie, Aelis, Cecile, Willaume, Wautier, si enfant; Halnard, Strussebout, Ernaud de la Grange, Jehan Sausseron, si vallet^h; et Fie, fille Clai le Kalkere, et Griele, se nieche, et Ernaud³, ses valles; — et Liegard Rinvisgh.

Item, Gilles Dop et Hannekin Slabbard, ses garchons; — Jehans fieus Robbezoets et Hennekin, ses filz; — Jehans Goederich; Willaumes Mellin, ses valles; — Jaquemes Kant, fieus Jehan Kant; — Jehans de Utkerke; Weutens de le Loe; Hernoud et Clais, leur valles; — Jaquemes du Was — et Berthelmieus Folke; — Simons dArtrike; Gilles, Simons et Bernars, si enfant; — Wautier Bonins, ses cousins; Colins li Cor, ses valles; — Lowerkin, ses garchons; Thierris Deus, ses vales; — Jehan deriere le Kiist et Fie, se feme; — Bernars li Clers et Katheline, se feme; — Lambsin Guerewin dArdenbourgh; — Jaquemes li Vos, vallet au dit Bernard; — Pol li Calkeres et Havezoete, se feme; Paulin, Claiekin, Hannekin, si enfant, et Francekin, ses freres; Jehan de Malinghem et Riquart, si vallet, et Willekin, ses garchons.

^o et Trude, se feme interlineair.

^f et Campion interlineair.

^g De scribe had ses garchons moeten wijzigen in si garchon.

^h Halnard, Strussebout --- si vallet interlineair.

² Colard Alverdoe werd waarschijnlijk, evenals Joris vander Matte, op bevel van de graaf aangehouden.

³ Ernaud is misschien een herhaling van het interlineair geschreven Ernaud de la Grange.

Item, Mathieu Lombart, Liegard, se feme, et Mikiel de Furnes, leur garchon; Jaquemes Heldebolle, Willekin de Billeke, leur valles.

Item, Jehans de Durdregth; Hannekin Segard, ses valles; — Gilles Hovet; Jaquemes de Durdregth, Gilles de Maldinghem, Pierres Manekin, si vallet; — Dierolf Cortegarbe; Colard, ses freres; Jaquemes de Riddervorde, Jehans Hyzenghem, leur valles; — Gildolf le Calkere, Katheline, se feme; Robers li Calkeres; Griele, Katheline, Ghildolf, Hennekin et Pouwelkin, enfant au dit Gildolf; Fleurekin, Gillekin, Lammekin et Griele, maisnie au dit Gildolf.

Item, Mestre Nichole de Bierevliet; Pierrot, Willemet, Baudet, si vallet, et Katheline, sa meschine.

Item, Mauwekin, Simons Lescot ⁴.

Item, Bernars Dop filz Havezoete; Jehans de Maldinghem, ses valles; — Jehans li Noirs Chevaliers; — Jehans Copman, dArke, et Margrite, sa feme; — Jaquemes Meyhart et — Martins deriere le Kiist.

Item, Gilles Hubregth, Griele, se feme; Marie Garencopers; Grielekin de Saint Omer; Grielekin et Betkin, filles de le fille Gillon Hubregth dessus dit; — Jaquemes li Garencopere; — Clais de Lapescore; — Claiekin li Lantzhere; — Ernaus de Parbome; — Gilles Clauward; Monin, ses nies, et Wautier de Nuefvile, ses valles.

Item, Jaquemes de Gronendike, Marzoete, se feme; Grielekin, se fille; Griele, se meschine; Jehans Blanc Cul, Jehans de le Feve, Jehans Grelegambe, Lambsins de Houdevelde, Beudde, si vallet; — Wautier de Zelande, li taillieres; — Jehan Meral; — Jehan Bonin; Wainin, ses valles; — Pierres de Harchebarghe, Gertrut, se feme; Hennekin, ses fieus; Kateline, se meschine, et Jehan de Bernehem, ses valles.

Item, Thierru du Bruec et Katheline, se feme ¹, et Estiene, ses valles; — Jehan Dauwild li iovenes; — Simon Bernard li iovenes; — Jehans de Furnes, vallet au dit Thierru du Bruec; — Jehan de Scepstale et ses filz; — Jehan Bonin, filz Bonin Kant; — Jehans de Reddervorde, vallet Jehan Dauwild; — Jehan de Snelinghem.

Item, Jehans deriere le Hale; Robers, ses valles, et Wautier, ses garchons.

Item, Lambsin Potin; Claiekin, ses garchons; — Simons de le Laie; Mikiel, ses valles; — Martin Stenkin, Cecile, se feme; Kerstiens, ses valles; — Berthelmieu de Strates, Marie, se feme; Wautier, ses valles.

¹ et Katheline, se feme interlineair.

⁴ Simons Lescot werd hoger reeds vernoemd.

Item, Clai Berthelot; Thumas, ses garchons; — Gherard de Portkine; Hennekin, ses filz; — Jehans ¹ Wautier, fieus Olive de le Houke; — Jehan de Saint Quentin; — Robers de Valenchienes et Fyrins, ses valles; — Jehan Pauwels et Pauwels, ses freres; — Berthelmieu Gabriel; — Gherard li Bart; Willaumes de Sentes, ses valles.

Item, Jehans Kemenade; Gerard de Sus ⁵, ses serorges, et Sare, se feme; Gherekin, Trudekin, si enfant; Hennekin et Griele, leur maisnie.

Item, Cecile Bes et Katheline Dekens; — Willaumes li Calkere fieus Willaume; — Thierris li Brabanchon; — Gosewin de Bailleul; — le Smoutere.

Item, Mestre Jehans Louvin; Willaumes, Jehans, Wautiers et Pol, si enfant.

Item, Jehan de Courtray; Jaquemes, ses fieus, et Lambers, ses fieus; — Lambsin le Garencopere; — Jaquemes Paternostre; — Bernars Priem; — Wiltsin Snagarth; — Jaquemes Zuinkin; — Pierron Wureghare fieus Pierron, et Fye, se feme, et Grielekin, se fille; — et Willaumes de Wic, Willekins Tolbins, vallet Jehan de Courtray; — Willaumes li Forbisseurs.

BOEKEN VAN LUTHER VERKOCHT DOOR JAN RIJCKAERT TE GENT (1522)

De belangwekkende studie die voor enkele jaren door mej. M. E. Kronenberg, met een erkend meesterschap, aan de verboden boeken in de Hervormingstijd werd gewijd, heeft eens te meer de aandacht gevestigd op het verbranden van hervormingsgezinde boeken in de XVIe eeuw ¹.

¹ *Jehans* interlineair.

⁵ Ter attentie van de anthroponymisten. De ogenschijnlijk zuiver Vlaamse familienaam „de Sus” of „de Suus” is in werkelijkheid een verbastering van het Italiaanse patronym „de Sulso”. Zie Stadsarch. Brugge, Stadsrek. 1284, f° 4 v° : *Receptum de burgagio* : *Item, in vigilia Magdalene* [21 Juli], *a Gerardo de Suus, de Placense* : 40 d.; en rek. 1299, f° 68 v° : *Item, habet villa penes se ab Auberico de Sulso, de Plasentia, causa assecurationis sui burgagii* : 100 lb.

¹ M. E. KRONENBERG, *Verboden boeken en opstandige drukkers in de Hervormingstijd*. Amsterdam, 1948. In-8°, 173 blz. (Patria, XLIV).